

ЯВИЩЕ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

Суспільство складають соціокультурні суб'єкти, амбівалентно налаштовані щодо власної ролі та розмаїтих соціокультурних практик. З одного боку, їхні соціальні дії підпорядковані розмаїтим індивідуальним прагненням; з іншого – соціум справляє на них тиск в царині виправдання або ж хоча б теоретичного пояснення власних дій, їх правомірності та необхідності. Через це виникають проблеми неадекватного використання таких понять як «суспільство», «культура», «держава», що набувають розмитого значення, в залежності від контексту їх теоретичного аналізу, стають характеристиками «плаваючих означальних (floating signifiers), позбавлених будь-якої однозначної прив'язки до референта» [2, 3]. Тому існує потреба пояснення та фіксації змісту понять даного ряду, які є загальноновживаними у широкому соціальному середовищі, але характеризуються мінливим розумінням власних значень, часто неадекватністю теоретичного та практичного змісту.

Одним з тенденційних понять сучасної філософської та соціологічної думки є поняття глобалізації, яким позначаються зміни міжнародної системи впродовж останніх десятиліть. Як зазначає В. Фадєєв, геополітичними підставами глобалізації стали «посилення національної держави як головного суб'єкта світової політики та домінування європейських країн, які сформували «старий центр» світової політичної системи» [2, 5]. Це формування супроводжувалося історичним ствердженням гегемонії європейських держав, починаючи з нового часу. Встановлення гегемоністських режимів одночасно передбачало як силове утвердження відповідних політичних гравців для підтримки певної ієрархії, так і необхідність виправдання та легітимації їхніх власних дій «апеляцією до загальноновизнаних норм та цінностей» [2, 7]. Сьогодні до геополітичних чинників приєднався ще й економічний, адже саме останній розцінюється як єдиний легітимний спосіб міждержавної боротьби за світовий вплив. На зміну поняттю геополітики приходить нове – геоеконіміка. Внаслідок чого відбуваються системні зміни. Від традиційного «єдина держава – єдиний ринок» до новітнього «багато держав – єдиний ринок». В таких умовах держави, адаптуючись, шукають нові, непрямі механізми контролю над ситуацією в країнах, тому що традиційні засоби владного тиску, результативні всередині держави, просто не діють в глобалізованому просторі. Відбувається трансформація відносин влади та засобів її легітимації. У. Бек пропонує нове поняття – метавлади, що перебуває «між категоріями легального та іллегального; вона не іллегальна, але і не легітимна, а транслегальна» [1]. Принциповою особливістю такої метавлади є те, що вона свідомо уникає застосування традиційних засобів примусу для досягнення бажаного результату. Це спричиняє зміни в економічних, соціально-політичних та культурних процесах. Вплив глобалізації провокує «створення субнаціональних, регіональних та поза- чи транснаціональних зон взаємодії і механізмів урядування, які можуть посилювати вплив локальностей, не тотожніх усталеним державним територіям» [2, 12].

До впливу таких локальностей в повній мірі можна віднести й дію культурних факторів, які далеко не так однозначно позитивно впливають на соціально події. Зокрема, доцільно згадати про культурні конфлікти, які виникають внаслідок розбіжностей між національною та міжнародною політикою, що призводять до виникнення фактичних режимів, офіційно не визнаних іншими країнами. У зв'язку з цим такими дослідниками, як А. Степан, Х. Лінц, Й. Ядав було сформульоване положення про дві моделі державного будівництва, властиві двом протилежним соціокультурним ситуаціям – «держава-нація» та «нація-держава» [3]. Перша модель відповідає умовам соціокультурного різноманіття високого ступеню, коли домінування однієї культури призводить до внутрішнього конфлікту через політичну мобілізацію за етнічною ознакою. Це змушує політиків визнавати полікультурну ідентичність в країні, інституалізацію декількох мов, створення федеративних структур, відхід від жорсткої централізованої політики та надання автономії регіонам.

Другий випадок – «нація-держава» – класична для європейського націотворення модель, сутність її зводиться до існування соціокультурної та етнокультурної однорідності всередині країни. Це стверджує єдину міцну ідентичність національної спільноти шляхом поширення політики асиміляції та гомогенізації. Сьогодні висуває принципові перешкоди для її подальшого застосування у світі. Держави втрачають можливість гомогенізувати внутрішній соціальний простір, насадити єдину ідентичність. Навпаки, тенденцією часу є змушення до розширеного розуміння етнокультурної ідентифікації.

Література:

1. Бек У. Власть и оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономика / Пер.с нем. – М.: Прогресс-Традиция; Территория будущего, 2007. – С. 91-92.
2. Фадєєв В. Соціокультурні тренди та українські перспективи. – К.: Стило, 2009. – 194 с.
3. Linz J., Stepan A., Yadav Y. "Nation State" or "State Nation"? Conceptual Reflektions and Spanish, Belgian and Indian Data // <http://www.columbia.edu/>